

BE-A0510_001423_002475_DUT

**Inventaris van het archief van de Dienst voor
Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in
Bern, 1916-1919 / H. Vanden Bosch**

**Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium**

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:	5
Raadpleging en gebruik	6
Voorwaarden voor de raadpleging.....	6
Geschiedenis van archiefvormer en archief	7
Archiefvormer.....	7
Naam.....	7
Geschiedenis.....	7
Archief.....	8
Geschiedenis.....	8
Inhoud en structuur	10
Ordening.....	10
BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN	11
I. ALGEMENE ADMINISTRATIE.....	11
1 - 4 Indicateur van de ingekomen en uitgaande brieven. 1916-1919.....	11
5 - 9 Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven. 1916-1919.....	11
10 - 12 Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven betreffende individuele geïnterneerden. 1916-1919.....	12
II. OPVANG EN HULPVERLENING.....	14
16 - 34 Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven. 1916-1919.....	14
III. HET ONDERHOUDEN VAN DE TUCHT.....	17
35 - 41 Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven. 1916-1918.....	17
IV. BIEDEN VAN FINANCIËLE STEUN.....	19
42 - 47 Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven. 1916-1918.....	19
V. ZORGEN VOOR VRIJETIJDSEBESTEDING EN ORGANISEREN VAN FEESTELIJKHEDEN.....	20
48 - 58 Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven. 1916-1918.....	20
VI. OPVOLGEN VAN DE INSTRUCTIES VAN DE ZWITSERSE EN BELGISCHE OVERHEDEN.....	22
59 - 61 Rondzendbrieven van de Gezondheidsdienst van het Zwitserse leger. 1916-1918.....	22
66 - 68 Rondzendbrieven van de Belgische Minister van Oorlog. 1916-1918.....	23
VII. ORGANISATIE VAN DE REPATRIËRING.....	24
69 - 70 Lijsten van Belgische geïnterneerden die in aanmerking kwamen voor repatriëring. 1916-1918.....	24
72 - 74 Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de repatriëring. 1917-1919.....	24
VIII. STIMULEREN VAN TEWERKSTELLING.....	25
82 - 87 Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de tewerkstelling van geïnterneerden. 1916-1918.....	25
IX. ORGANISATIE VAN ONDERWIJS.....	27
A. ALGEMEEN.....	27
90 - 91 Indicateur van de briefwisseling van inspecteur Lannoy. 1917-1919.....	27
94 - 105 Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven. 1917-1919.....	27
B. SPECIFIEKE SCHOLEN.....	29
C. NIJVERHEIDSCHOOL IN CLARENS (ÉCOLE DES ARTS EN MÉTIERS).....	30
D. VAKSCHOOL IN INTERLAKEN (ATELIER D'APPRENTISSAGE POUR LES INTERNÉS.....	

BELGES).....	33
E. MECHANICASCHOOL IN BULLE (ÉCOLE BELGE DE MÉCANIQUE POUR LES INTERNÉS).....	34
156 - 158 Werkbladen met vermelding van de werkstukken en -uren van de leerlingen.	
1917-1918.....	35
F. ORGANISATIE VAN TENTOONSTELLINGEN VAN DOOR GEÏNTERNEERDEN VERVAARDIGDE KUNSTWERKEN EN PRODUCTEN.....	35

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:

WO 1. Dienst voor geïnterneerden van het Belgisch gezantschap in Bern

Periode:

1916 - 1919

Archiefbloknummer:

BE-A0510.0III.0133

Omvang:

- Laatste inventarisnummer: 164
- Omvang geïnventariseerd: 3.4 m

Archiefbewaarplaats:

Algemeen Rijksarchief / Archives générales du Royaume

Archiefvormers:

Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919

Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

Raadpleging en gebruik***VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING***

Het archiefbestand is vrij raadpleegbaar.

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

Dienst voor Geïnterneerden van het Belgische gezantschap in Bern.

GESCHIEDENIS

Na lange onderhandelingen sloten de oorlogvoerende mogendheden in 1916 onderlinge akkoorden over de uitwisseling van zieke en gewonde krijgsgevangenen. Deze soldaten zouden geïnterneerd worden in het neutrale Zwitserland waar zij konden profiteren van het gezonde bergklimaat om hun herstel te bespoedigen. Begin 1916 werd het eerste Frans-Duits akkoord ter zake afgesloten. Later sloot ook België zich aan bij deze akkoorden. In mei 1916 arriveerden de eerste Belgische krijgsgevangenen in Zwitserland. Spoedig werd een heuse administratie op poten gezet om te zorgen voor de opvang van deze oorlogsslachtoffers. Het Belgisch Gezantschap in Bern nam deze taak op zich, bijgestaan door een groot aantal particuliere liefdadigheids-initiatieven. Kolonel Clément Lefebure, de Belgische militaire attaché in Bern, droeg de eindverantwoordelijkheid ¹. Door het vele werk dat hiermee gepaard ging, kwam de kolonel niet meer toe aan zijn eigenlijke opdracht. Daarom werd in april 1917 generaal Xhardez door de regering naar Zwitserland gestuurd om er de leiding op zich te nemen van de nieuwe Dienst voor Geïnterneerden (Service de l'internement) ².

De krijgsgevangenen behielden in Zwitserland hun hoedanigheid van militair en bleven dus onderworpen aan de militaire tucht. Zo bevat het archiefbestand interessante documenten over de controle en de correctie van het gedrag van de Belgische geïnterneerden. Vermits de Belgische overheid de mening toegedaan was dat ledigheid het oorkussen van de duivel was, werden allerlei initiatieven genomen om het verblijf van de geïnterneerden in Zwitserland zo nuttig mogelijk te besteden. Geïnterneerden die voldoende hersteld waren, konden werk zoeken in de Zwitserse industrie waar vooral hooggeschoolde arbeiders gegeerd waren.

---

1 Clément Lefebure geboren op 5 april 1861 in Brussel en gestorven op 12 april 1928. Als majoor was hij commandant van het eerste regiment grenadiers tot 12 maart 1915. Toen werd hij naar een opleidingskamp gestuurd. Op 10 maart 1916 werd hij aangesteld als militair attaché in Bern. Bij KB van 29 april 1917 werd hij op rust gesteld, maar bleef in dienst als kolonel van de reserve voor de duur van de oorlog. Na de oorlog kreeg hij de graad van ere-generaal-majoor (MB van 9/01/1923). Als militair attaché was Lefebure onder andere belast met de opvang van de geïnterneerden en de reorganisatie van de internering. Op 16 april 1917 werd hij vervangen door generaal-majoor Xhardez als hoofd van de dienst voor de internering. In januari 1919, toen de repatriëring bijna voltooid was, nam Lefebure deze bevoegdheid terug op zich (stamboek Legermuseum).

2 Fernand Xhardez werd geboren te Luik op 6 mei 1861 en overleed in Elsene op 12 februari 1932. Hij leidde als kolonel de tweede cavaleriebrigade en werd op 15 november 1915 benoemd tot generaal-majoor. Op 16 april 1917 werd hij benoemd tot hoofd van de Dienst voor de Internering in Bern. Op 25 december 1917 werd hij op rust gesteld, maar hij bleef in functie voor de duur van de oorlog. Bij KB van 10/07/1920 werd hij benoemd tot ere-luitenant-generaal (stamboek Legermuseum).

Om de invaliden de kans te bieden zich te herscholen of zich bij te scholen, met het oog op tewerkstelling in Zwitserland of in België na de oorlog, werden op initiatief van enkele Belgische militairen een aantal (beroeps)scholen opgericht. Zo richtte majoor Cauwe ³in april 1917 de nijverheidsschool op in Clarens. In oktober 1917 richtte hij tevens de mechanicaschool op in Bulle. Kolonel Tollen startte op zijn beurt het 'Atelier d'apprentissage de menuiserie' op in Interlaken voor de opleiding van schrijnwerkers. Omdat de gezondheidstoestand van majoor Cauwe verslechterde, nam kolonel Tollen op 15 september 1917 de leiding van de nijverheidsschool over (Cauwe zou op 15 februari 1918 overlijden in La Tour de Peilz). Verder was er nog een landbouwschool in Blonay (die later verhuisde naar Saint-Légier) en een weversatelier in Interlaken (voorheen gevestigd in Adelboden), opgericht door adjudant Van Helmont.

De lessen werden vaak gegeven door officieren. In de voormiddag werden de theoretische lessen gegeven en na de middag vonden praktijklessen plaats in de werkhuizen. Zo waren er in de nijverheidsschool opleidingen tot schrijnwerker, beeldhouwer, kunstsmid en drukker. Om deze initiatieven te coördineren en te controleren werd diezelfde kolonel Tollen ⁴verantwoordelijk gesteld voor de inspectie van de onderwijsinstellingen. Eind 1917 werd hij echter gerepatriëerd en werd kapitein-commandant Lannoy ⁵aangesteld tot algemene verantwoordelijke voor alle Belgische beroepsscholen met als titel "inspecteur des ateliers belges". Om deze initiatieven te ondersteunen, plaatsten het Koning Albertfonds, het Rode Kruis en het Ministerie van Oorlog belangrijke bestellingen. Verder was er financiële steun van het Ministerie van Nijverheid en Arbeid en van de Belgische Middendienst voor de Krijgsgevangenen. Na de wapenstilstand werden de scholen gesloten, maar bepaalde bestellingen werden nog verder afgewerkt. In totaal volgden een 400-tal Belgische geïnterneerden een dergelijke (bij)scholing.

ARCHIEF

GESCHIEDENIS

Dit archief werd verkregen door de Commissie voor Oorlogsarchieven op 17 november 1924 (E1455) via de Belgische Middendienst voor de Krijgsgevangenen. In principe werd

-
- 3 Maurice Cauwe, geboren te Brugge op 21 november 1865, studeerde aan de Militaire School en werd in 1889 tot luitenant benoemd. In 1911 werd hij tot majoor benoemd. In augustus 1914 werd hij gevangen genomen en naar Duitsland gevoerd. Op 20 mei 1916 werd hij geïnterneerd in Zwitserland, waar hij uitgeput overleed op 15 februari 1918. Het KB van 26 juni 1918 promoveerde hem tot luitenant-kolonel sinds 15 november 1915 (stamboek Legermuseum).
  - 4 Émile Tollen (Brussel 2/02/1862 - 25/05/1934). Studeerde aan de Militaire School, werd in 1887 tot luitenant gepromoveerd en benoemd tot lesgever aan de Militaire School (cursus versterkingen). In 1914 werd hij benoemd tot kolonel en gevangengenomen bij de val van Antwerpen, naar Duitsland gevoerd en in december 1916 geïnterneerd in Zwitserland. Hij werd op rust gesteld op 24 maart 1917 en gerepatriëerd op 20 november 1917. Op 15 november 1919 werd hij benoemd tot generaal-majoor (stamboek Legermuseum).
  - 5 Paul Lannoy geboren op 5 januari 1871 te Brussel, studeerde aan de Militaire School en werd in 1897 tot luitenant benoemd. Hij werd gevangengenomen in oktober 1914 en geïnterneerd op 21 juli 1917 (stamboek Legermuseum).

van alle geïnterneerde Belgen een persoonlijk dossier bijgehouden, maar deze bleven helaas niet bewaard.

Inhoud en structuur

ORDENING

Er bestond reeds een plaatsingslijst van dit archiefbestand (BE 35). Vermits de oorspronkelijke indeling verloren ging, opteerden we voor een indeling op basis van de taken van de Dienst: administratie, opvang en hulpverlening, onderhouden van de tucht, bieden van financiële steun, zorgen voor vrijetijdsbesteding, opvolgen van instructies, organisatie van de repatriëring, stimuleren van tewerkstelling, organisatie van onderwijs (zie archiefschema). Inspecteur Lannoy droeg een aantal archiefstukken op eigen houtje over aan de Commissie voor Oorlogsarchieven (op 23 december 1924; E1330). Omdat deze stukken naar hun aard bestemd zijn om in het archiefbestand van de Dienst voor Geïnterneerden te berusten, werden zij geïntegreerd in het archiefbestand (nrs. 114, 117, 124, 127 en 152-156). Op basis van de plaatsingslijst bleek bovendien dat er een aantal stukken ontbreken. Omdat deze mogelijk in de toekomst nog opduiken, werden zij toch opgenomen in de inventaris evenwel met de vermelding "ontbreekt" (nrs. 134-136 en 157-159).

Taal en schrift van de documenten

De archiefstukken werden in het Frans opgesteld.

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

I. ALGEMENE ADMINISTRATIE

1 - 4 INDICATEUR VAN DE INGEKOMEN EN UITGAANDE BRIEVEN. 1916-1919

- 1** 1 april 1916 - 29 januari 1917.
1916-1917 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 2** 22 oktober 1917 - 1 mei 1918.
1917-1918 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 3** 6 mei 1918 - 7 augustus 1918.
1918 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 4** 9 augustus 1918 - 6 augustus 1919.
1918-1919 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- #### **5 - 9 INGEKOMEN BRIEVEN EN MINUTEN VAN UITGAANDE BRIEVEN. 1916-1919**
- 5** van 16 februari 1916 - 31 december 1916.
1916
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 6** 1 januari 1917 - 31 december 1917.
1917 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 7** 3 januari 1918 - 16 maart 1918.

-
- 1918 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 8** 16 maart 1918 - 4 oktober 1918.
1918 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 9** 5 oktober 1918 - 2 juli 1919.
1918-1919 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 10 - 12 INGEKOMEN BRIEVEN EN MINUTEN VAN UITGAANDE BRIEVEN
BETREFFENDE INDIVIDUELE GEÏNTERNEERDEN. 1916-1919**
- 10** van 28 april 1916 - 31 december 1916.
1916 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 11** 2 januari 1917 - 31 december 1917.
1917 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 12** 10 januari 1918 - 16 juli 1919.
1918-1919 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 13** Lijsten van nieuw aangekomen geïnterneerde Belgen. 1916-1918 .
1916-1918 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 14** (Mutatie)lijsten van geïnterneerde Belgen. 1917-1918.
1917-1918 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

15

Staten van gevluchte geïnterneerden opgesteld door de Generale Staf van het Zwitserse leger. 1916-1919 .

1916-1919

1 omslag

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

II. OPVANG EN HULPVERLENING

16 - 34 INGEKOMEN BRIEVEN EN MINUTEN VAN UITGAANDE BRIEVEN. 1916-1919

- 16** i.v.m. de administratieve organisatie van de internering. 1916-1919.
1916-1919 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 17** de aankomst van nieuwe geïnterneerden uit Duitsland. 1916-1918.
1916-1918 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 18** (nood)hulp aan geïnterneerden. 1916-1917.
1916-1917 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 19** de controle van de geïnterneerden door de medische dienst (o.l.v. dr. Rémont). 1916-1918.
1916-1918 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 20** de levering van orthopedische prothesen. 1916-1918 .
1916-1918 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 21** de oprichting van een selectiebureau voor geïnterneerden. 1917.
1917 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 22** aanvragen tot internering in Zwitserland. 1916-1917.
1916-1917 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 23** de internering van vrouwen en kinderen die opgesloten waren in Duitse

kampen. 1916-1917.

1916-1917

13 omslagen en 6 pakken

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

24

aanvragen om familieleden uit België te laten overkomen. 1916-1918.

1916-1918

13 omslagen en 6 pakken

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

25

geïnterneerde personeelsleden van de Belgische Spoorwegen (met lijsten).
1916-1918.

1916-1918

13 omslagen en 6 pakken

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

26

klachten over de voeding en de huisvesting. 1916-1918.

1916-1918

13 omslagen en 6 pakken

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

27

de broodkaart. 1917-1918 .

1917-1918

13 omslagen en 6 pakken

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

28

prijsverhogingen in de pensions waar de geïnterneerden verbleven. 1917-
1918.

1917-1918

13 omslagen en 6 pakken

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

29

klachten en verslagen. 1916-1918.

1916-1918

13 omslagen en 6 pakken

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

30

vragen van officieren (met beknopte inventaris). 1917.

1917

13 omslagen en 6 pakken

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918

- 31** kleding (met beknopte inventaris). 1916-1917.
1916-1917 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919Dienst
voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919Eerste Wereldoorlog,
1914-1918
- 32** het geïnterneerdentenuue, kleding en linnen. 1916-1918.
1916-1918 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919Dienst
voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919Eerste Wereldoorlog,
1914-1918
- 33** de oprichting van een monument ter herdenking van de overleden Belgische
en Franse geïnterneerden in Leysin. 1917.
1917 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919Dienst
voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919Eerste Wereldoorlog,
1914-1918
- 34** het "Œuvre d'hospitalisation des enfants belges". 1916-1918.
1916-1918 13 omslagen en 6 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919Dienst
voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919Eerste Wereldoorlog,
1914-1918

III. HET ONDERHOUDEN VAN DE TUCHT

35 - 41 INGEKOMEN BRIEVEN EN MINUTEN VAN UITGAANDE BRIEVEN. 1916-1918

- 35** i.v.m. de regionale commissies die toezicht hielden op de geïnterneerden.
1916-1918.
1916-1918 6 omslagen en 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 36** schade aan hotels. 1917-1918.
1917-1918 6 omslagen en 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 37** geïnterneerden die door de Zwitserse militaire overheid op regime van water
en brood geplaatst werden. 1916.
1916 6 omslagen en 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 38** geïnterneerden die veroordeeld werden door de Zwitserse militaire
rechtbanken. 1917-1918.
1917-1918 6 omslagen en 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 39** (wegens ernstig wangedrag) terug naar Duitsland gestuurde geïnterneerden.
1916-1918.
1916-1918 6 omslagen en 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Eerste Wereldoorlog, 1914-1918
- 40** de situatie van bepaalde uit de dienst ontslagen militairen. 1916-1917.
1916-1917 6 omslagen en 1 pak
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 41** uit Zwitserland gevluchte geïnterneerden. 1916.
1916 6 omslagen en 1 pak
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919

IV. BIEDEN VAN FINANCIËLE STEUN**42 - 47 INGEKOMEN BRIEVEN EN MINUTEN VAN UITGAANDE BRIEVEN.
1916-1918**

- 42** i.v.m. de uitbetaling van de militievergoeding (met lijsten). 1917-1918.
1917-1918 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische
Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 43** de uitbetaling van de militievergoeding aan de families van de vluchtelingen.
1917-1918.
1917-1918 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische
Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 44** vergoedingen (met beknopte inventaris). 1916-1917.
1916-1917 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische
Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 45** aanvragen van voorschotten. 1917-1918 .
1917-1918 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische
Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 46** belastingplichtige geïnterneerden. 1917-1918.
1917-1918 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische
Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 47** de "Caisses de secteurs pour procurer des supplements de solde à des
infirmiers, cuisiniers et leurs aides". 1916-1917.
1916-1917 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische
Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919

V. ZORGEN VOOR VRIJETIJSBESTEDING EN ORGANISEREN VAN FEESTELIJKHEDEN

48 - 58 INGEKOMEN BRIEVEN EN MINUTEN VAN UITGAANDE BRIEVEN. 1916-1918

- 48** i.v.m. het Symfonisch Orkest van de Geallieerde Geïnterneerden (in Villeneuve). 1916-1918.
1916-1918 8 omslagen en 3 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 49** de organisatie van (reizende) bibliotheken. 1916-1918.
1916-1918 8 omslagen en 3 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 50** "Le Foyer". 1917.
1917 8 omslagen en 3 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 51** de organisatie van sportactiviteiten. 1917.
1917 8 omslagen en 3 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 52** de organisatie van tentoonstellingen (met beknopte inventaris). 1917.
1917 8 omslagen en 3 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 53** de viering van de nationale feestdagen (met beknopte inventaris). 1916-1917.
1916-1917 8 omslagen en 3 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 54** de vertegenwoordiging op allerhande feestelijkheden (nationale feestdag, Te Deum, naamfeest van Koning Albert,...). 1916-1918.
1916-1918 8 omslagen en 3 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 55** de verdeling van armbanden in de Belgische driekleur. 1916-1917.
1916-1917 8 omslagen en 3 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919

-
- 56** de toekenning van onderscheidingen en (front)strepen. 1916-1919.
1916-1919 8 omslagen en 3 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische
Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 57** de organisatie van de reis naar Zwitserland van Minister van Justitie Carton
de Wiart. 1918.
1918
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische
Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 58** propaganda-uitgaven (dagbladen, brochures en boeken). 1916-1918.
1916-1918 8 omslagen en 3 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische
Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919

VI. OPVOLGEN VAN DE INSTRUCTIES VAN DE ZWITSERSE EN BELGISCHE OVERHEDEN

59 - 61 RONDZENDBRIEVEN VAN DE GEZONDHEIDSDIENST VAN HET ZWITSERSE LEGER. 1916-1918

- 59** nr. 722b - 961b. (3 september 1917 - 26 december 1918). 1 pak
 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 60** nr. 719b - 961b. (25 augustus 1917 - 26 december 1918). 1 pak
 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 61** nr. 509b - 887b. (18 juli 1916 - 19 juni 1918). 1 pak
 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 62** Dossier betreffende de verordeningen en reglementen vanwege de Generale Staf van het Zwitserse leger. 1916-1918. . 1 pak
 1916-1918
 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 63** Instructies vanwege de legerarts van de Generale Staf van het Zwitserse leger i.v.m. de uitwisselings-, internerings- en repatriëringsvoorwaarden voor krijgsgevangenen. 1918 . 1 omslag
 1918
 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 64** Instructies vanwege de Generale Staf van het Zwitserse leger i.v.m. de selectie en het transport van krijgsgevangenen die in aanmerking kwamen voor uitwisseling en internering wegens gezondheidsredenen. 1918 . 1 omslag
 1918
 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 65** Zwitserse instructies betreffende de handhaving van de discipline onder de geïnterneerden. 1916 .
 1916
 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

**66 - 68 RONDZENDBRIEVEN VAN DE BELGISCHE MINISTER VAN OORLOG.
1916-1918**

- 66** 1 maart 1916 - 26 juni 1917.
1916-1917 2 omslagen en 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst
voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 67** 8 november 1917 - 4 december 1917.
1917 2 omslagen en 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst
voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 68** 14 februari 1918 - 26 juni 1918.
1918 2 omslagen en 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst
voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

VII. ORGANISATIE VAN DE REPATRIËRING

69 - 70 LIJSTEN VAN BELGISCHE GEÏNTERNEERDEN DIE IN AANMERKING KWAMEN VOOR REPATRIËRING. 1916-1918

- 69** 1916-1917.
1916-1917 1 omslag en 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 70** 1917-1918.
1917-1918 1 omslag en 1 pak
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 71** Lijsten van gerepatrieerde Belgen opgesteld door de Zwitserse militaire overheid. 1918-1919.
1918-1919 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 72 - 74 INGEKOMEN BRIEVEN EN MINUTEN VAN UITGAANDE BRIEVEN I.V.M. DE REPATRIËRING. 1917-1919**
- 72** december 1917 - juni 1918.
1917-1918 1 pak
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 73** juni 1918 - november 1918.
1918 1 pak
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 74** november 1918 - juli 1919.
1918-1919 1 pak
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 75** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de opschorting (om diverse redenen) van de aanvragen tot repatriëring van bepaalde landgenoten. 1917 .
1917 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919

VIII. STIMULEREN VAN TEWERKSTELLING

- 76** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de tewerkstelling van individuele geïnterneerden. 1916-1919 .
1916-1919 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 77** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven aan Octave Maus van de Tewerkstellingsdienst in Lausanne. 1916-1918 .
1916-1918 1 pak
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 78** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de tewerkstelling van Belgische geïnterneerde burgers. 1916-1918 .
1916-1918 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 79** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. geïnterneerden werkzaam in diverse categorieën. 1918 .
1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 80** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. salarissen en werkloosheidsuitkeringen. 1916-1919 .
1916-1919 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 81** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. werkaanbiedingen bij particuliere Zwitserse burgers. 1916-1918 .
1916-1918 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 82 - 87 INGEKOMEN BRIEVEN EN MINUTEN VAN UITGAANDE BRIEVEN I.V.M. DE TEWERKSTELLING VAN GEÏNTERNEERDEN. 1916-1918**
- 82** bij grote openbare werken (ontginning van mijnen, bossen en veenderijen).
1916-1918 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919 Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 83** bij de NV Verreries de Montier.
1916-1918 1 omslag

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 84** bij de Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor de Krijgsgevangenen in Bern.
1916-1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 85** bij het Belgisch Komiteit voor Staatshuishoudkundige Studies in Zwitserland.
1918.
1916-1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 86** bij de NV des mines d'anthracite de Chandoline.
1916-1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 87** bij de "TIM" (travailleurs internés militaires).
1916-1918
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

IX. ORGANISATIE VAN ONDERWIJS**A. ALGEMEEN**

- 88** Overzichtslijsten van de Zwitserse gemeenten en steden waar cursussen en beroepsscholen ingericht werden voor de Belgische geïnterneerden. (1917) .
1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 89** Inspectierapporten van diverse beroepsscholen. 1918 .
1918 1 pak
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 90 - 91 INDICATEUR VAN DE BRIEFWISSELING VAN INSPECTEUR LANNOY.
1917-1919
- 90** 24 september 1917 - 27 juli 1918.
1917-1918 1 deel
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 91** 30 juli 1918 - 17 mei 1919.
1918-1919 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 92** Algemene briefwisseling inzake onderwijs. 1916-1918 .
1916-1918 1 pak
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 93** Diverse briefwisseling van de inspecteurs Tollen en Lannoy. 1917-1918 .
1917-1918 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 94 - 105 INGEKOMEN BRIEVEN EN MINUTEN VAN UITGAANDE BRIEVEN.
1917-1919
- 94** i.v.m. het beheer van de scholen. 1917-1919.
1917-1919 10 omslagen en 2 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 95** de oprichting van nieuwe cursussen en beroepsscholen. 1916-1918.
1916-1918 10 omslagen en 2 pakken

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 96** de organisatie van bestaande ateliers en cursussen . 1917.
1917
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 97** studieaanvragen en vragen tot overplaatsing van studenten. 1918.
1918 10 omslagen en 2 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 98** de examenjury's. 1917-1918.
1917-1918 10 omslagen en 2 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 99** het Koning Albertfonds. 1917.
1917 10 omslagen en 2 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 100** de administratieve problemen van de scholen. 1917-1918.
1917-1918 10 omslagen en 2 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 101** de financiering van de scholen. 1917-1918.
1917-1918 10 omslagen en 2 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 102** de verzekering tegen werkongevallen. 1917-1919.
1917-1919 10 omslagen en 2 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 103** de vergoeding van majoor Cauwe en kapitein Mongenast. 1917-1918.
1917-1918 10 omslagen en 2 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 104** de vervaardiging van barakken en meubilair voor het Koning Albertfonds door de nijverheidsschool in Clarens en de vakschool in Interlaken. 1917-1919.
1917-1919 10 omslagen en 2 pakken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 105** de liquidatie van de scholen. 1919. 10 omslagen en 2 pakken
1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- B. SPECIFIEKE SCHOLEN**
- 106** Dossier i.v.m. de "Section des Humanités belges de Lausanne". 1917-1918 . 1 omslag
1917-1918
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 107** Dossier i.v.m. de "École normale des internés belges" in Fribourg. 1916-1918 . 1 pak
1916-1918
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 108** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. diverse scholen in Bulle. 1917-1918 . 1 omslag
1917-1918
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 109** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de hotelscholen. 1918 . 1 omslag
1918
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 110** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de "Cours coloniale belge de la section belge d'études coloniales" aan de universiteit van Lausanne. 1918-1919 . 1 omslag
1918-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 111** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de weversschool in Interlaken (met beknopte inventaris). 1917-1918. 1 pak
1917-1918
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 112** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. diverse scholen (met beknopte inventaris). 1917. 1 omslag
1917
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 113** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. buitenlandse (beroeps)scholen. 1917-1918.
1917-1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 114** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de oprichting van een fotografiecursus door dhr. G. Onkelinx in Vevey. 1917.
1917 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 115** Foto's (met legenden) van de praktijklessen in de "École belge d'agriculture" in Blonay. 1917.
1917 3 stukken
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- C. NIJVERHEIDSCHOOL IN CLARENS (ÉCOLE DES ARTS EN MÉTIERS)**
- 116** Inspectieverslagen van Paul Lannoy gericht aan de voorzitter van de Belgische Middendienst voor de Krijgsgevangenen, Minister van Staat G. Cooreman. 1918-1919.
1918-1919 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 117** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de nijverheidsschool. 1917-1918.
1917-1918 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 118** Dossier i.v.m. de organisatie. 1917-1918.
1917-1918 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 119** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven van Paul Lannoy betreffende de uitrusting, de financiële situatie en de bestellingen. 1917-1918.
1917-1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 120** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven van majoor Cauwe.

-
- 1917 .
1917 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 121** Personeels- en leerlingenlijsten. 1917-1918.
1917-1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 122** Dossier i.v.m. de ongevallenverzekering en de huurcontracten. 1917-1918.
1917-1918 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 123** Dossier i.v.m. de smidse. 1917-1918.
1917-1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 124** Dossier i.v.m. de schrijnwerkerij. 1917-1918.
1917-1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 125** Dossier i.v.m. de drukkerij. 1917-1918.
1917-1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 126** Grootboeken. 1917-1919.
1917-1919 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 127** Register van betaalde facturen. 1917-1918.
1917-1918 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 128** Indicateur van de briefwisseling van de boekhouder. 1917-1918 .
1917-1918 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 129** Bezoldigingsregister. z.d.
1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

-
- 130** Register van de spaarkas. z.d.
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 131** Staat van de uitgekeerde voorschotten. z.d. 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 132** Register van de verblijfsvergoedingen "pension". 1918-1919. 1 deel
1918-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 133** Ontwerptekeningen van demonteerbare woningen . 1916-1917 .
1916-1917
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 134** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven van inspecteur Lannoy
i.v.m. de liquidatie. 1919. 1 pak
1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 135** Foto's (met opschriften) van de vervaardiging van enkele beeldhouwwerken.
z.d.
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 136** Facturen. 1917-1919. 5 delen
1917-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 137** Verzendingsregister. z.d. 2 delen
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 138** Magazijnboek. 1917-1919. 2 delen
1917-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

D. VAKSCHOOL IN INTERLAKEN (ATELIER D'APPRENTISSAGE POUR LES INTERNÉS BELGES)

- 139** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven van kolonel Tollen i.v.m. het atelier (met beknopte inventaris). 1917.
1917 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 140** Schriften met briefwisseling tussen inspecteur Lannoy en directeur Bournonville. 1918-1919.
1918-1919 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 141** Ingekomen brieven van de directeur. 1918-1919.
1918-1919 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 142** Schrift houdende de inventaris en de balans. 1917-1919.
1917-1919 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 143** Kladboek van het grootboek. 1918.
1918 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 144** Inventaris van de boekhoudkundige stukken. 1918.
1918 1 stuk
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 145** Dossier i.v.m. de ongevallenverzekering bij L'Helvetia (Compagnie suisse d'assurances contre l'incendie) i.v.m. de huur van de lokalen. 1917-1919 .
1917-1919 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 146** Ontwerptekeningen van quarantainegebouwen besteld door het Koning Albertfonds. (1918).
1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919 Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
- 147** Lastenkohier voor de demonteerbare houten huizen en barakken besteld

door het Koning Albertfonds. z.d.

1 omslag

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 148** Ontwerptekeningen van de demonteerbare houten huizen (type 1 en 2) besteld door het Koning Albertfonds. (1918).

1 omslag

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 149** Ontwerptekening van de ramen en deuren van de demonteerbare huizen besteld door het Koning Albertfonds. (1918).

1 stuk

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 150** Ontwerptekeningen van de meubelen van de demonteerbare houten huizen besteld door het Koning Albertfonds. (1918).

1 omslag

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 151** Dossier i.v.m. de bouw van houten barakken voor Charles Frère (met plannen). 1918.

1918

1 omslag

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 152** Minuten van uitgaande brieven i.v.m. het bestek voor de vervaardiging van een magazijn voor de opslag van de hulpgoederen van het Hulpbureau voor Krijgsgevangenen in Bern. 1918.

1918

1 omslag

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 153** Dossier i.v.m. de vervaardiging van 12 houten barakken bestemd voor het Belgische leger. 1918.

1918

1 omslag

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

E. MECHANICASCHOOL IN BULLE (ÉCOLE BELGE DE MÉCANIQUE POUR LES INTERNÉS)

- 154** Schriften met briefwisseling tussen de schooldirecteur en de inspecteur. 1917-1918.

1917-1918

1 omslag

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 155** Kasboek. Oktober 1917 - november 1918.
1917-1918 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

**156 - 158 WERKBLADEN MET VERMELDING VAN DE WERKSTUKKEN EN
-UREN VAN DE LEERLINGEN. 1917-1918**

- 156** 21 november 1917 - 22 december 1917.
1917 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 157** 26 november 1917 - 22 december 1917.
1917 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 158** 24 december 1917 - 25 februari 1918.
1917-1918 1 omslag
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 159** Bezoldigingsregister. 1917-1918.
1917-1918 1 deel
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 160** Inschrijvingsformulieren en briefwisseling. 1917.
1917 1 pak
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 161** Cursussen. z.d. 2 pakken
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919

***F. ORGANISATIE VAN TENTOONSTELLINGEN VAN DOOR GEÏNTERNEERDEN
VERVAARDIGDE KUNSTWERKEN EN PRODUCTEN***

- 162** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de "Commission
Suisse-Amérique pour l'exposition et la vente des objets fabriqués par les
prisonniers de guerre et internés". 1917-1918. 1 omslag
1917-1918

Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919

- 163** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. tentoonstellingen van de door geïnterneerden vervaardigde kunstwerken. 1917-1918. 1917-1918 1 pak
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919
- 164** Ingekomen brieven en minuten van uitgaande brieven i.v.m. de import en export van de door geïnterneerden vervaardigde producten. 1917-1918. 1917-1918 1 omslag
Dienst voor Geïnterneerden van het Belgisch Gezantschap in Bern, 1916-1919
Belgische Afdeling van het Hulpcomité voor Krijgsgevangenen in Bern, 1915-1919